

POSTANOWIENIE

Dnia 19 maja 2017 roku

Sąd Rejonowy w Suchej Beskidzkiej I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSR Kazimierz Firlej

Protokolant: sekr. sądowy Katarzyna Boczek

po rozpoznaniu w dniu 11 maja 2017 roku w Suchej Beskidzkiej na rozprawie

sprawy z wniosku M. K. (1)

z udziałem A. K. (1), Ł. K., D. K., M. K. (2), B. K. (1), E. K., M. K. (2), M. K. (3), J. C. (1)

o stwierdzenie nabycia spadku po M. K. (2), J. K. (1), S. K., T. K., J. K. (2), J. K. (1) i A. K. (2)

postanawia:

1. stwierdzić, że spadek po J. K. (1) synu M. i R., zmarłym w dniu 26 września 1985 roku w B., gdzie ostatnio zamieszkiwał, na podstawie ustawy nabyli: żona M. K. (2) córka J. i J. – w 8/32 częściach oraz dzieci: M. K. (1), S. K., T. K., A. K. (1), A. K. (2), J. K. (1), J. K. (2) i J. C. (1), dzieci J. i M. – po 3/32 części;
2. stwierdzić, że wchodzące w skład spadku po J. K. (1) synu M. i R., zmarłym w dniu 26 września 1985 roku w B., gdzie ostatnio zamieszkiwał, gospodarstwo rolne, na podstawie ustawy nabyli: żona M. K. (2) córka J. i J. – w 6/24 częściach oraz dzieci: M. K. (1), S. K., T. K., A. K. (2), J. K. (2) i J. C. (1), dzieci J. i M. – po 3/24 części;
3. stwierdzić, że spadek po T. K. synu J. i M., zmarłym w dniu 26 czerwca 1997 roku w J. (...), ostatnio zamieszkałym w B., na podstawie ustawy nabyli: żona M. K. (2) córka F. i A. i córka M. K. (3) córka T. i M. – po 1/2 części, wraz z wchodzącym w skład spadku gospodarstwem rolnym;
4. stwierdzić, że spadek po J. K. (1) synu J. i M., zmarłym w dniu 3 maja 2011 roku w O., ostatnio zamieszkałym w B., na podstawie ustawy nabyli: matka M. K. (2) córka J. i J. – w 7/14 częściach, rodzeństwo: M. K. (1), S. K., A. K. (1), A. K. (2), J. K. (2) i J. C. (1), dzieci J. i M. – po 1/14 części oraz bratanica M. K. (3) córka T. i M. – w 1/14 części;
5. stwierdzić, że spadek po J. K. (2) synu J. i M., zmarłym w dniu 6 grudnia 2011 roku w B. P., gdzie ostatnio zamieszkiwał, na podstawie ustawy nabyli: matka M. K. (2) córka J. i J. – w 6/12 częściach, rodzeństwo: M. K. (1), S. K., A. K. (1), A. K. (2) i J. C. (1), dzieci J. i M. – po 1/12 części oraz bratanica M. K. (3) córka T. i M. – w 1/12 części;
6. stwierdzić, że spadek po M. K. (2) córce J. i J., zmarłej w dniu 27 lutego 2013 roku w S., ostatnio zamieszkałej w B., na podstawie ustawy nabyli: dzieci: M. K. (1), S. K., A. K. (1), A. K. (2) i J. C. (1), dzieci J. i M. i wnuczka M. K. (3) córka T. i M. – po 1/6 części;
7. stwierdzić, że spadek po A. K. (2) synu J. i M., zmarłym 10 października 2016 roku w B. P., gdzie ostatnio zamieszkiwał,

na podstawie ustawy nabyli: żona E. K. córka A. i D. oraz synowie: D. K. i Ł. K., dzieci A. i E. – po 1/3 części.

Sygn. akt I Ns 411/16

UZASADNIENIE

postanowienia Sądu Rejonowego w Suchej Beskidzkiej

z dnia 19 maja 2017 r., sygn. akt I Ns 411/16

Wnioskiem z dnia 3 sierpnia 2016 r. (k. 2) wnioskodawca M. K. (1) wniósł o stwierdzenie nabycia spadku po J. K. (1), T. K., J. K. (1), J. K. (2), S. K. na podstawie ustawy oraz po M. K. (2) na podstawie testamentu alograficznego, jak również dokonanie działu spadku po J. i M. K. (2).

Uczestniczka J. C. (1) w odpowiedzi na wniosek z dnia 31 października 2016 r. (k. 31) nie kwestionowała wniosku w zakresie stwierdzenia nabycia spadku odnosząc się jedynie do sposobu podziału majątku spadkowego i wskazując, że uczestnik A. K. (2) zmarł.

Pismem z dnia 28 listopada 2016 r. (k. 48) wnioskodawca wniósł o stwierdzenie nabycia spadku również po A. K. (2).

Uczestnik A. K. (1) w odpowiedzi na wniosek z dnia 6 grudnia 2016 r. (k. 56) oświadczył, że popiera wniosek o stwierdzenie nabycia spadku. Ponadto wyraził wątpliwość co do okoliczności sporządzenia testamentu alograficznego przez M. K. (2), wskazując, że nie znajdują się w nim sformułowania świadczące o pozostawaniu przez nią w stanie pełnej świadomości, a testament został sporządzony na 6 dni przed śmiercią.

Z kolei pismem z dnia 20 grudnia 2016 r. (k. 62) uczestniczka M. K. (2) poparła wniosek o stwierdzenie nabycia spadku. Uczestniczka E. K. w piśmie z dnia 5 stycznia 2017 r. (k. 69), uczestnik Ł. K. w piśmie z dnia 5 stycznia 2017 r. i uczestnik D. K. w piśmie również z dnia 5 stycznia 2017 r. (k. 73) wniosku w zakresie stwierdzenia nabycia spadku nie kwestionowali.

Na rozprawie w dniu 14 marca 2017 r. (k. 113) wnioskodawca cofnął wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po S. K., ponieważ zostało już w tym przedmiocie wydane przez Sąd Rejonowy w Suchej Beskidzkiej postanowienie z dnia 7 listopada 2016 r., sygn. akt I Ns 393/16.

Na rozprawie z dnia 11 maja 2017 r. (k. 125/2-126) wnioskodawca oświadczył, że testament M. K. (2) nie spełnia przesłanek z art. 951 k.c., a także z art. 952 k.c. Do stanowiska wnioskodawcy przychylni się uczestnicy A. K. (1), M. K. (2), E. K. i Ł. K.. Uczestniczka J. C. (1) wniosła o stwierdzenie nabycia spadku po M. K. (2) na podstawie testamentu z dnia 21 lutego 2013 r., podnosząc, że nawet jeżeli istniały jakieś braki formalne przy sporządzeniu tego testamentu, to wola spadkodawczyni została wobec 3 świadków dostatecznie wyrażona.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

J. K. (1), syn M. i R., zmarł w dniu 26 września 1985 r. w B., gdzie ostatnio przed śmiercią zamieszkiwał. W chwili śmierci spadkodawca pozostawał w związku małżeńskim z M. K. (2), z którego pozostawił dzieci: M. K. (1), S. K., T. K., A. K. (1), A. K. (2), J. K. (1), J. K. (2) i J. C. (1).

T. K., syn J. i M., zmarł w dniu 26 czerwca 1997 r. w J. (...), a ostatnio zamieszkiwał w B.. Pozostawił żonę M. K. (2) i córkę M. K. (3).

J. K. (1), syn J. i M., zmarł w dniu 3 maja 2011 r. w O.. Ostatnio zamieszkiwał w B.. W chwili śmierci był bezdzietnym kawalerem.

J. K. (2), syn J. i M., zmarł w dniu 6 grudnia 2011 r. w B. P., gdzie ostatnio zamieszkiwał. Zmarł jako bezdzietny kawaler.

M. K. (2), z domu B., córka J. i J. zmarła w dniu 27 lutego 2013 r. w S.. Jej ostatnim miejscem zamieszkania była B. (...).

S. K., syn J. i M., zmarł w dniu 3 marca 2016 r. w S..

A. K. (2), syn J. i M., zmarł w dniu 10 października 2016 r. w B. P., gdzie ostatnio zamieszkiwał. W chwili śmierci pozostawał w związku małżeńskim z E. K., pozostawił dwoje dzieci: D. K. i Ł. K..

Spadkodawcy J. K. (1), T. K., J. K. (1), J. K. (2) i A. K. (2) nie pozostawili testamentu.

Żaden ze spadkobierców nie zrzekł się spadku po spadkodawcach, nie odrzucił go, nie został uznany za niegodnego dziedziczenia. Nie toczyło się wcześniej postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku po żadnym ze spadkodawców oraz nie sporządzono aktu poświadczenia dziedziczenia.

Dowód: odpis skrócony aktu zgonu: nr (...) (k. 6), nr (...) (k. 7), nr (...) (k. 8), nr (...) (k. 9), nr (...) (k. 10), nr (...) (k. 11), nr (...) (k. 33, 50); odpis skrócony aktu urodzenia: nr (...) (k. 12), nr (...) (k. 13), nr (...) (k. 14), nr (...) (k. 15), nr (...) (k. 52), nr (...) (k. 53); odpis skrócony aktu małżeństwa: nr (...) (k. 16), nr (...) (k. 17), nr (...) (k. 18), nr (...) (k. 51); zapewnienie spadkowe: M. K. (1) (k. 124-124/2, czas nagrania: 00:34:12), A. K. (1) (k. 125), E. K. (k. 125), Ł. K. (k. 125), M. K. (2) (k. 125)

Postanowieniem z dnia 7 listopada 2016 r. wydanym w sprawie o sygn. I Ns 393/16, Sąd Rejonowy w Suchej Beskidzkiej stwierdził, że spadek po S. K. na podstawie ustawy z dobrodziejstwem inwentarza nabyli żona M. K. (2) w 1/2 części i córka B. K. (2) w 1/2 części.

Dowód: postanowienie SR w Suchej Beskidzkiej z dnia 7 listopada 2016 r., sygn. akt I Ns 393/16 (k. 15 akt tut. Sądu o sygn. I Ns 393/16)

Spadkodawca J. K. (1) wraz żoną M. K. (2) byli właścicielami gospodarstwa rolnego położonego w B. P..

W chwili otwarcia spadku po J. K. (1) na gospodarstwie tym stale pracowała jego żona M. K. (2), wykonując wszystkie niezbędne prace. Pracowali na nim także T. K., A. K. (2) i J. K. (2). W pracy na spadkowym gospodarstwie rolnym pomagała J. C. (1), która ponadto pracowała stale bezpośrednio przy produkcji rolnej na swoim gospodarstwie.

Z kolei M. K. (1) pracował stale bezpośrednio przy produkcji rolnej na gospodarstwie rolnym swoich teściów, tj. S. i C. G., położonym w Ł.. S. K. w tym czasie pracował stale bezpośrednio przy produkcji rolnej na gospodarstwie swojej żony – M. K. (2). J. K. (1) nie pracował wówczas na żadnym gospodarstwie, podobnie jak A. K. (1), który wyjechał z żoną do W..

W skład spadku po T. K. wchodził udział w gospodarstwie rolnym. W chwili śmierci spadkodawcy, jego żona M. K. (2) pracowała na gospodarstwie rolnym swojego dziadka, a córka M. K. (3) była małoletnia.

Dowód: (...) nr (...) (k. 19), wypis z rejestru gruntów i wyrys z mapy ewidencyjnej (k. 20), odpis zwykły księgi wieczystej (k. 35), wypis z rejestru gruntów (k. 35), (...) nr (...) (k. 35), zeznania świadków: F. K. (k. 114/2-115, czas nagrania: 00:43:20), Z. K. (k. 115, czas nagrania: 01:10:26), M. M. (3) (k. 115/2-116), K. P. (k. 116, czas nagrania: 01:31:52), M. C. (k. 116-116/2, czas nagrania: 01:42:43), J. C. (2) (k. 116/2, czas nagrania: 01:54:23); zeznania: M. K. (1) (k. 124/2-125, czas nagrania: 00:34:12), A. K. (1) (k. 125), E. K. (k. 125/2), Ł. K. (k. 125/2), M. K. (2) (k. 125/2)

Spadkodawczyni M. K. (2) w dniu 21 lutego 2013 r. sporządziła testament na dwóch kartkach papieru kratkowanego, formatu A4, spisany w całości pismem ręcznym, długopisem z wkładem koloru niebieskiego. Testament został spisany w formie protokołu przed Sekretarzem Urzędu Gminy B. S. M. G.. Pod treścią oświadczenia woli znajdują się podpisy testatora, dwóch świadków: E. C. (1) i F. K. oraz spisującej testament Sekretarz Gminy.

Spadkodawczyni w testamencie tym przeznaczyła posiadany przez siebie budynek mieszkalno-gospodarczy wraz z gospodarstwem rolnym oraz nowo wybudowany budynek mieszkalny w stanie surowym w całości córce J. C. (1).

Testament otwarto i ogłoszono w Sądzie Rejonowym w Wadowicach VI Zamiejscowym Wydziale Cywilnym z siedzibą w Suchej Beskidzkiej w dniu 1 października 2013 r.

Dowód: kopia testamentu (k. 4), protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu (k. 12 akt tut. Sądu o sygn. VI Ns 767/13)

Sekretarz Gminy M. G. do sporządzenia testamentu poprosił K. C., który w tym celu przyszedł do Urzędu Gminy w B.. M. G. udała się z nim wspólnie do domu M. K. (2).

W dniu sporządzenia testamentu do E. C. (1) i do F. K. przysła J. C. (1), która poprosiła ich o bycie świadkami przy sporządzaniu testamentu przez M. K. (2). Kiedy udali się do domu M. K. (2) była tam już Sekretarz Gminy. Obecni byli także J. C. (1) z mężem K. C.. M. K. (2) leżała w łóżku. Sekretarz Gminy odczytała przy E. C. (1) i F. K. to co już zostało przez nią wcześniej spisane i zapytała M. K. (2) czy się z tym zgadza. M. K. (2) kiwnęła głową i powiedziała, że tak. Świadkowie podpisali się pod testamentem i wrócili do domu.

Dowód: zeznania świadków: E. C. (1) (k. 114, czas nagrania: 00:25:39), F. K. (k. 114/2-115, czas nagrania: 00:43:20), cz. zeznania M. G. (k. 123/2-124, czas nagrania: 00:06:56)

Ustalenia Sądu znajdują uzasadnienie we wszystkich przeprowadzonych dowodach, które zostały powołane przy ustalaniu podstawy faktycznej rozstrzygnięcia.

Sąd nie dał wiary jedynie zeznaniom świadka M. G. w zakresie w jakim zeznała, że E. C. (1) i F. K. przybyli do domu M. K. (2) przed rozpoczęciem procedury spisywania protokołu, a M. K. (2) oświadczyła swoją wolę w ich obecności. Pozostawały one bowiem w sprzeczności z zeznaniami E. C. (1) i F. K., a ponadto po odczytaniu zeznań tych świadków podczas przesłuchania M. G., świadek sama przyznała, że nie pamięta czy byli obecni podczas samego spisania testamentu i w którym momencie przyszli do domu spadkodawczyni.

Sąd zważył co następuje:

Zgodnie z art. LI ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 roku – Przepisy wprowadzające kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r. Nr 16, poz. 94 ze zm.) do spraw spadkowych stosuje się prawo obowiązujące w chwili śmierci spadkodawcy. Wobec powyższego, w przedmiotowej sprawie, do dziedziczenia po każdym ze spadkodawców zastosowanie mają przepisy obowiązujące na chwilę ich śmierci.

Stosownie do art. 926 § 1 k.c. powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu. Dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy albo gdy żadna z osób, które powołał, nie chce lub nie może być spadkobiercą (§ 2). Stosownie zaś do brzmienia art. 931 § 1 k.c. do kręgu spadkobierców ustawowych w pierwszej kolejności powołane są do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku. Zgodnie z art. 932 § 3, 4 i 5 k.c. w braku zstępnych i małżonka spadkodawcy cały spadek przypada jego rodzicom w częściach równych. Jeżeli jedno z rodziców spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadł, przypada rodzeństwu spadkodawcy w częściach równych. A jeżeli którekolwiek z rodzeństwa spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku pozostawiając zstępnych, udział spadkowy, który by mu przypadł, przypada jego zstępny. Podział tego udziału następuje według zasad, które dotyczą podziału między dalszych zstępnych spadkodawcy. Wskazane przepisy w przytoczonym brzmieniu obowiązywały w chwili otwarcia spadku po każdym ze spadkodawców w niniejszej sprawie.

Na podstawie przeprowadzonego postępowania dowodowego Sąd ustalił, że spadkodawcy J. K. (1), T. K., J. K. (1), J. K. (2) i A. K. (2) nie pozostawili testamentu. Testament alograficzny miała sporządzić natomiast M. K. (2). Jego ważność była jednak przez wnioskodawcę M. K. (1) oraz uczestników A. K. (1), M. K. (2), E. K. i Ł. K. kwestionowana. Strony pozostawały zgodne co osób pozostających w kręgu spadkobierców ustawowych, jak również co do posiadanych przez nie kwalifikacji do dziedziczenia gospodarstwa rolnego. Żaden ze spadkobierców nie zrzekł się dziedziczenia po spadkodawcach, nie odrzucił spadku ani nie został uznany za niegodnego dziedziczenia. Nie toczyło się wcześniej

postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku po żadnym ze spadkodawców oraz nie sporządzono aktu poświadczenia dziedziczenia.

Zgodnie z wyżej powołanymi przepisami Sąd ustalił, że do kręgu spadkobierców ustawowych po spadkodawcy J. K. (1) należą żona M. K. (2) w 8/32 częściach oraz jego dzieci: M. K. (1), S. K., T. K., A. K. (1), A. K. (2), J. K. (1), J. K. (2) i J. C. (1) - po 3/32 części każde z nich.

Do kręgu spadkobierców ustawowych po spadkodawcy T. K. należą żona M. K. (2) i córka M. K. (3) - po 1/2 części każde z nich.

Do kręgu spadkobierców ustawowych po J. K. (1) należą jego matka M. K. (2) w 7/4 częściach, rodzeństwo: M. K. (1), S. K., A. K. (1), A. K. (2), J. K. (2) i J. C. (1) - po 1/14 części oraz bratanica M. K. (3) w 1/14 części.

Do kręgu spadkobierców ustawowych po J. K. (2) należą jego matka M. K. (2) w 6/12 częściach, rodzeństwo: M. K. (1), S. K., A. K. (1), A. K. (2) i J. C. (1) - po 1/12 części oraz bratanica M. K. (3) w 1/12 części.

Do kręgu spadkobierców ustawowych po A. K. (2) należą jego żona E. K. oraz synowie: D. K. i Ł. K. - po 1/3 części.

W związku z powyższym, Sąd na podstawie ww. przepisów, orzekł jak w pkt 1, 3, 4, 5 i 7 sentencji postanowienia.

Wobec tego, że w skład spadku po J. K. (1) i T. K. wchodziło gospodarstwo rolne, Sąd musiał orzec osobno, kto dziedziczy to gospodarstwo rolne i zbadać kwalifikacje spadkobierców do dziedziczenia zgodnie z art. 670 § 2 k.p.c., który znajduje w niniejszej sprawie zastosowanie na mocy art. 3 ust. 3 Ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. 1990 r., Nr 55, poz. 318). W chwili śmierci pozostałych spadkobierców nie obowiązywały przepisy regulujące dziedziczenie gospodarstw rolnych, w związku z czym Sąd nie był zobligowany badać czy w skład spadku po tych osobach wchodziło gospodarstwo rolne i czy spadkobiercy ustawowi spełniają kwalifikacje do jego dziedziczenia.

W myśl art. 1059 k.c., w brzmieniu obowiązującym w chwili śmierci J. K. (1), spadkobiercy dziedziczą z ustawy gospodarstwo rolne, jeżeli w chwili otwarcia spadku:

- 1) odpowiadają warunkom wymaganym dla nabycia własności nieruchomości rolnej w drodze przeniesienia własności albo
- 2) są małoletni bądź też pobierają naukę zawodu lub uczęszczają do szkół, albo
- 3) są trwale niezdolni do pracy.

Z kolei, warunki o jakich mowa w pkt 1 przytoczonego przepisu, określone zostały w art. 160 § 1 k.c. (w ówczesnym brzmieniu). Zgodnie z tym przepisem własność nieruchomości rolnej lub jej część może być przeniesiona na rzecz osoby fizycznej tylko wtedy, gdy nabywca stale pracuje w jakimkolwiek gospodarstwie rolnym bezpośrednio przy produkcji rolnej albo ma kwalifikacje do prowadzenia gospodarstwa rolnego, które zostały określone w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1964 r. - w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych. Zgodnie ze wskazanym rozporządzeniem, przez kwalifikacje do prowadzenia gospodarstwa rolnego rozumiano wówczas ukończenie szkoły rolniczej, przysposobienia rolniczego lub uzyskanie tytułu kwalifikacyjnego w zawodach rolniczych.

W ocenie Sądu, w dacie śmierci spadkodawcy J. K. (1) kwalifikacje do dziedziczenia spadkowego gospodarstwa rolnego mieli jego żona M. K. (2) oraz dzieci M. K. (1), S. K., T. K., A. K. (2), J. K. (2) i J. C. (1), spełniający przesłankę z art. 1059 pkt 1 k.c.

Jednocześnie Sąd uznał, że kwalifikacji do dziedziczenia spadkowego gospodarstwa rolnego nie mieli A. K. (1) i J. K. (1), czego uczestnicy postępowania, w tym sam A. K. (1) nie kwestionowali.

Mając na uwadze powyższe, Sąd orzekł na podstawie powołanych przepisów, jak w pkt 2 sentencji postanowienia.

W zakresie dziedziczenia gospodarstwa rolnego po spadkodawcy T. K., wskazania wymaga, iż w chwili jego śmierci art. 1059 k.c. stanowił, że spadkobiercy dziedziczą z ustawy gospodarstwo rolne, jeżeli w chwili otwarcia spadku:

- 1) stale pracują bezpośrednio przy produkcji rolnej albo
- 2) mają przygotowanie zawodowe do prowadzenia produkcji rolnej, albo
- 3) są małoletni bądź też pobierają naukę zawodu lub uczęszczają do szkół, albo
- 4) są trwale niezdolni do pracy.

Sąd uznał, iż powyżej wskazane warunki do dziedziczenia spadkowego gospodarstwa rolnego po T. K. spełnili wszyscy jego spadkobiercy ustawowi, tj. żona M. K. (2), która spełniła przesłankę z art. 1059 pkt 1 k.c. i córka M. K. (3), spełniająca warunek z art. 1059 pkt 3 k.c., o czym Sąd orzekł również w pkt 3 sentencji.

Na gruncie niniejszego postępowania w zasadzie sporne było jedynie, czy testament alograficzny sporządzony przez spadkodawczynię M. K. (2) w dniu 21 lutego 2013 r. był ważny.

Kodeks cywilny wprowadza dwa rodzaje formy testamentu: testamenty zwykłe i testamenty szczególne. Testament musi spełniać wszelkie wymogi ważności czynności prawnej oraz wymogi ustalone w przepisach prawa spadkowego. Przy ocenie ważności testamentu należy wziąć pod uwagę przepisy dotyczące zdolności testowania, wad oświadczenia woli przy testamencie, formy testamentu i jego treści.

Jedną z form zwykłych testamentu jest testament alograficzny powołany w art. 951 § 1 k.c., stosownie do którego, spadkodawca może sporządzić testament także w ten sposób, że w obecności dwóch świadków oświadczy swoją ostatnią wolę ustnie wobec wójta (burmistrza, prezydenta miasta), starosty, marszałka województwa, sekretarza powiatu albo gminy lub kierownika urzędu stanu cywilnego. Zgodnie z § 2 oświadczenie spadkodawcy spisuje się w protokole z podaniem daty jego sporządzenia. Protokół odczytuje się spadkodawcy w obecności świadków. Protokół powinien być podpisany przez spadkodawcę, przez osobę, wobec której wola została oświadczona, oraz przez świadków. Jeżeli spadkodawca nie może podpisać protokołu, należy to zaznaczyć w protokole ze wskazaniem przyczyny braku podpisu.

Jak wynika z postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2007 r., sygn. akt IV CSK 257/06, dla ważności testamentu alograficznego konieczna jest obecność świadków w czasie składania przez spadkodawcę oświadczenia swej woli. Nie wystarczająca jest ich obecność przy spisywaniu protokołu stwierdzającego złożenie przez spadkodawcę oświadczenia ostatniej woli, czy też przy odczytaniu tego protokołu. W uchwale z dnia 26 lutego 1993 r., sygn. akt III CZP 24/93, Sąd Najwyższy podkreślił, że złożenie oświadczenia ostatniej woli przez spadkodawcę musi nastąpić przed przystąpieniem do spisywania treści testamentu. Jednocześnie w wyroku z dnia 18 listopada 2015 r., sygn. akt III CSK 16/15, Sąd Najwyższy stwierdził, że osoba urzędowa, wezwana do udziału w sporządzeniu testamentu, ma obowiązek odebrać oświadczenie ostatniej woli spadkodawcy w obecności jednoczesnej dwóch świadków, a niedopełnienie tego obowiązku uzasadnia przyjęcie odpowiedzialności Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego za wyrządzoną w związku z tym szkodę.

Z zebranego w sprawie materiału dowodowego – zeznań świadków E. C. (2) i F. K. wynika, że po ich przybyciu do domu M. K. (2) sporządzony protokół został odczytany, a zapytana czy się z nim zgadza M. K. (2) przytaknęła i powiedziała jedynie, że tak. Świadkowie Ci nie byli natomiast obecni podczas składania przez spadkodawczynię ustnie, w obecności Sekretarza Gminy, oświadczenia zawierającego jej ostatnią wolę, co było niezbędne do sporządzenia testamentu w formie przewidzianej w art. 951 § 1 k.c.

W razie niedochowania wymagań przewidzianych w art. 951 k.c., powodujących, że testament sporządzony w formie przewidzianej w tym przepisie jest nieważny dopuszczalna jest konwersja testamentu alograficznego i uznanie go za

ważny testament ustny, przewidziany w art. 952 k.c., jeżeli spełnione są wszystkie przesłanki ważności testamentu ustnego [postanowienie SN z dnia 12 stycznia 2007 r., sygn. akt IV CSK 257/06]. Zgodnie z art. 952 § 1 k.c. jeżeli istnieje obawa rychłej śmierci spadkodawcy albo jeżeli wskutek szczególnych okoliczności zachowanie zwykłej formy testamentu jest niemożliwe lub bardzo utrudnione, spadkodawca może oświadczyć ostatnią wolę ustnie przy jednoczesnej obecności co najmniej trzech świadków.

Jeżeli zatem w ustalonym w sprawie stanie faktycznym za świadka złożenia przez M. K. (2) ustnie oświadczenia ostatniej woli można by uznać Sekretarz Gminy – M. G., to jednakże brakuje dalszych dwóch świadków jednocześnie obecnych przy dokonywaniu tej czynności. Za świadków takich nie można ze względów wskazanych powyżej uznać E. C. (2) i F. K., jak również obecnych wówczas J. C. (1) i jej męża, których wyłącza z kręgu świadków sporządzenia testamentu art. 957 § 1 k.c., zgodnie z którym nie może być świadkiem przy sporządzaniu testamentu osoba, dla której w testamencie została przewidziana jakakolwiek korzyść. Nie mogą być również świadkami: małżonek tej osoby, jej krewni lub powinowaci pierwszego i drugiego stopnia oraz osoby pozostające z nią w stosunku przysposobienia.

W świetle powyższego brak zatem podstaw do uznania, że testament spadkodawczyni M. K. (2) spełniał warunki przewidziane wyżej wskazanymi przepisami, czy to dla testamentu zwykłego – alograficznego, czy też dla testamentu szczególnego – ustnego, a zatem że jest ważny.

Wobec stwierdzenia nieważności testamentu, dziedziczenie po spadkodawczyni nastąpiło na podstawie art. 931 § 1 i 2 k.c. Spadkodawczyni zmarła jako wdowa. Pozostawiła po sobie dzieci: M. K. (1), S. K., A. K. (1), A. K. (2) i J. C. (1) oraz wnuczkę M. K. (3), którzy jako powołani z ustawy, nabyli spadek po 1/6 części, o czym Sąd orzekł jak w pkt 6 sentencji.